

KGB'nin Kısa Bir Tarihi

Yazar: Bob Strauss - 16 Aralık 2017

Çeviren: Ercan Caner, Sun Savunma Net, 28 Aralık 2017

Foto: Blikk.hu

Eğer CIA (Central Intelligence Agency-Merkezi İstihbarat Teşkilatı)'yi, FBI (Federal Bureau of Investigation-Federal Soruşturma Bürosu) ile aşılıp üstüne bol paranoya ve psikolojik baskı eklediğinizde ve ortaya çıkan uzun ve ayrıntılı şeyin tamamını Rusçaya çevirdiğinizde karşınıza KGB (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti-Devlet Güvenlik Komitesi) gibi bir şey çıkacaktır.

1954 yılından, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağıldığı 1991 yılına kadar Sovyetler Birliğinin temel iç ve dış güvenlik örgütü olan KGB, her şeye sıfırdan başlamaktan ziyade, kendisinden önce gelen, çok korkulan istihbarat örgütlerinin teknik, personel ve siyasi yönelimlerini miras olarak almıştır.

KGB ÖNCESİ: CHEKA, OGPU VE NKVD

1917 Ekim Devrimi sonrasında, yeni kurulan SSCB'nin devlet başkanı olan Vladimir Lenin'in, halkı (ve kendi devrimci arkadaşlarını) kontrol etmek için bir organizasyona ihtiyacı vardır ve *CHEKA*'yı oluşturur. *CHEKA* kısaltması; Chrezvychainaya Komissiya Extraordinary Commission (Rusya Terörle Mücadele ve Sabotajlara Karşı Koyma Yüksek Komiserliği) anlamına gelmektedir. 1918-1920 yılları arasındaki Rusya İç Savaşı esnasında, bir zamanlar Polonyalı bir aristokrat olan Felix Dzerzhinsky liderliğindeki *CHEKA*, binlerce vatandaşı tutuklamış, işkence yapmış ve infaz etmiştir. Bu "*Kızıl Terör*" döneminde *CHEKA*, kendisinden sonra gelen bütün Rus istihbarat örgütlerinin de kullandığı, genellikle karanlık hücrelerde, kurbanın ensesine sıkılan tek bir mermi ile öldürüldüğü, kısa bir infaz yöntemi geliştirmiştir.

20 Aralık 1817 tarihinde kurulan ilk SSCB emniyet teşkilatı CHEKA. Foto: Systema Spetsnaz

1923 yılında henüz Feliz Dzerzhinsky yönetiminde olan *CHEKA*, SSCB Halk Komiserleri Konseyi altında *OGPU* (Ob'edinënnoe Gosudárstvennoe Politichesкое Upravlénie- Müşterek Devlet Siyasi Direktörlüğü) adı altında yeniden teşkilatlanmıştır.

OGPU, göreceli olarak Sovyet tarihinde pek rastlanmayan, kitlesel tasfiyeler ve milyonlarca etnik azınlığın sürgüne gönderilmesi gibi şeylerin yaşanmadığı olaysız bir dönemde faaliyet göstermiştir, fakat OGPU, 1955 yılına kadar muhafaza edilen, birçok zavallı insanın hayatlarını kaybettiği, ilk Sovyet İşçi Kamplarının (Gulag) oluşturulmasına başkanlık etmiştir

CHEKA ve OGPU'nun kurucu babası olan "Demir Felix" lakaplı Dzerzhinsky, bir Sovyet istihbarat örgütü direktörü için hiç te alışılmadık bir şekilde, 1926 yılında solcuları Merkezi Komiteye ihbar etmeye müteakip, kalp krizi geçirerek hayatını kaybetmiştir. OGPU, normal görevi olan muhalifler ve sabotajcıların köklerini kazımanın yanı sıra, Rus Ortodoks Kilisesi dâhil birçok dini organizasyona da şiddetli bir şekilde baskı uygulamıştır.

Kendisinden önce gelen örgütlerin aksine NKVD (Narodny Kommisariat Vnutrennikh Del-İç İşleri Halk Komiserliği), Joseph Stalin'in bizzat kendi parlak fikridir. NKVD'nin kuruluşu, Stalin'in, Komünist Parti üst düzey yöneticilerini tasfiye etmek ve halka korku salmak amacıyla düzenlediği Sergei Kirov cinayeti ile aynı zamanlara denk gelmektedir. Örneğin; 1934 yılı Aralık ayında Kirov suikastıyla bağlantısı olduğu iddia edilen yaklaşık 1000 kişi, NKVD tarafından vurularak öldürülmüştür.

NKVD tarafından 1940 yılında gerçekleştirilen Katyn Ormanı Katliamı. Foto: Commons Wikimedia.

NKVD, 1934-1946 yılları arasında milyonlarca insanı tutuklamış ve infaz etmiş, işçi kamplarını milyonlarca zavallı insanla doldurmuş ve geniş SSCB toprakları üzerinde etnik nüfusların tamamının yerlerini değiştirmiştir. NKVD başkanı olmak tehlikeli bir iştir; Genrikh Yagoda 1938, Nikolai Yezhov ise 1940 yılında tutuklanarak infaz edilmiştir.

Stalin'in ölümü sonrası dönemdeki iktidar savaşı esnasında, Lavrenty Beria'nın başına da aynı şey gelir, o da 1953 yılında tutuklanarak infaz edilir.

KGB'NİN DOĞUŞU VE YÜKSELİŞİ

İkinci Dünya Savaşı bittikten sonraki dönemde, infaz edilmeden önce Lavrenty Beria, farklı adlar ve organizasyon yapıları ile bir bakıma değişken bir dönem geçiren Sovyet güvenlik sistemine başkanlık eder.

Organizasyon genellikle *MGB* (Ministerstvo Gosudarstvennoy Bezopasnosti-Devlet Güvenliği Bakanlığı) adıyla, bazen de *NKGB* (Narodnyi Komissariat Gosudarstvennoi Bezopasnosti-Devlet Güvenliği Halk Komiserliği) olarak tanınmaktadır. Stalin'in ölmesi sonrasında, Sovyetler Birliği istihbarat ve gizli servisi 13 Mart 1954 tarihinde, *KGB* (Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti-Devlet Güvenlik Komitesi) adını almıştır.

Batıdaki korkunç ününe rağmen KGB, aslında SSCB ve doğu Avrupa uydu devletlerinin politikalarını kontrol altında tutmakta, batı Avrupa'da devrimi kışkırtmak ve Birleşik Devletlerden askeri sırları çalmaya nazaran çok daha etkilidir. Rus casusluk faaliyetlerinin zirve yaptığı dönem; SSCB'nin kendi nükleer silahlarını geliştirmek üzere batılı bilim insanlarını rüşvetle satın aldığı, İkinci Dünya Savaşının sona ermesi sonrasında, KGB'nin kurulması öncesindeki dönemdir.

Macaristan Devrimi (Solda) ve Prag Baharından görüntüler.

KGB'nin dıştaki en büyük başarıları; 1956 yılında Macaristan Devrimi ve 1968 yılında Çekoslovakya'da Prag Baharı'nın bastırılmasına ilave olarak, 1970'li yılların sonlarına doğru, Afganistan'da komünist bir yönetimin iktidara getirilmesidir. Buna rağmen KGB'nin şansı, 1980'li yılların başlarında Polonya'da komünizm karşıtı "Dayanışma Hareketi" başarıya ulaştığında dönmüştür.

Bütün bu süre esnasında hiç şüphesiz CIA ve KGB, Angola ve Nikaragua gibi genellikle üçüncü dünya ülkelerinde; ajanlar, ikili ajanlar, propaganda, dezenformasyon, gizli silah satışları, seçimlere müdahaleler ile dolar ve ruble dolu bavulların değiş tokuşu gibi olayların yer aldığı özenle hazırlanan uluslararası bir dansa tutuşmuşlardır. Nerelerde nelerin olup bittiği hiçbir zaman gün ışığına çıkmayabilir, her iki taraftan da olayları

kontrol edenler ve ajanlar hayatlarını kaybetmiştir ve mevcut Rus hükümetinin de KGB arşivlerinin gizliliğini kaldırma gibi bir düşüncesi bulunmamaktadır.

SSCB içinde KGB'nin muhalifleri bastırmadaki tutumu, büyük oranda hükümet politikası tarafından belirlenmektedir. 1954-1964 yılları arasındaki Nikita Khrushchev döneminde, Alexander Solzhenitsyn'in yazdığı, iftiraya uğrayarak Sibiryaya sürülen bir Rus askerinin, 10 yıllık gerçek yaşam öyküsünü anlattığı "Ivan Denisovich'in Yaşamında Bir Gün" adlı romanın yayımlanabilmesinde de görüldüğü gibi, belirli oranda bir açıklık politikasına tolerans gösterilmiştir.

Fakat Leonid Brezhnev'in 1964 yılında iktidara gelmesi ve özellikle de Yuri Andropov'un 1967 yılında KGB'nin başına getirilmesiyle işler tamamen tersine dönmüştür. Andropov yönetimindeki KGB, 55 yaşında olan Alexander Solzhenitsyn'i, yukarıda anılan romanı batıda yayımlanınca tutuklayarak altı hafta süresince sorgulamış ve sonunda SSCB dışına kovmuştur. Batı Almanya'ya giden yazar, bir gün sonra Sovyet yetkililer tarafından vatan hainliği ile suçlanmıştır. Andrei Sakharov'a da büyük baskılar uygulayan KGB, aslında Sovyet iktidarından memnun olmayan ve bunu ifade etme cesareti gösteren bütün tanınmış insanlara hayatı zindan etmiştir.

KGB'NİN ÖLÜMÜ VE YENİDEN DİRİLİŞİ Mİ?

1980'li yılların sonlarında, kısmen felaketle sonuçlanan Afganistan savaşı ve kısmen de giderek çok daha maliyetli bir hale gelen Birleşik Devletler ile olan silahlanma yarışı nedeniyle SSCB, artan enflasyon, üretim mallarının azalması ve etnik azınlıklarda yaşanan çalkalanmalar nedeniyle parçalanmaya başlamıştır. Devlet Başkanı Mikhail Gorbachev, çoktan Sovyetler Birliğinin ekonomi ve siyasetinin yeniden yapılanmasını düzenleyen "perestroika" ve muhaliflere karşı açıklık politikası olan "glasnost" hamlelerini başlatmıştır, fakat Gorbachev'in bu hamleleri toplumu rahatlatırken, ayrıcalıklara alışmış olan sert tutum yanlısı Sovyet bürokratlarını çileden çıkarmıştır.

Mikhail Gorbachev ve Boris Yeltsin.

Tahmin edileceği gibi KGB, karşı devrimin ön saflarındadır. 1990 yılının sonlarında, zamanın KGB Başkanı Vladimir Kryuchkov, Sovyet elit tabakasının üst kesimlerinden, takip eden Ağustos ayında Gorbachev'i istediği aday lehine istifa etmesi veya olağanüstü hal ilan etmesi için ikna çabalarında başarısız olduktan sonra harekete geçen, birbirlerine sıkıca bağlı bir suikast hücrelerini işe almıştır. Silahlı savaşılar, bazıları tankların içinde olarak, Moskova'daki parlamento binasına baskın yapmış, fakat Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Boris Yeltsin'in cesaretle direnmesi nedeniyle darbe hızlı bir şekilde başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Dört ay sonra, SSCB, doğu ve güney sınırları boyunca uzanan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerine bağımsızlık vererek ve diğer Sovyet hükümet kuruluşları ile birlikte KGB'yi de resmi olarak feshederek dağılmıştır.

Fakat ne yazık ki KGB gibi kurumlar asla yok olmazlar, sadece farklı kılıklara bürünürler. Günümüzde Rusya, iki güvenlik teşkilatının hâkimiyeti altındadır, bunlardan bir tanesi FSB (Rusya Federasyonu Federal Güvenlik Servisi), diğeri de SVR (Rusya Federasyonu Dış İstihbarat Servisi)'dir. Bu teşkilatlar büyük oranda FBI ve CIA ile özdeşleştirilebilirler.

Çok daha endişe verici olan ise; Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, 1975 ile 1990 yılları arasında, toplam 15 yılını KGB'de geçirmesi ve giderek artan otokratik idaresinin, KGB'de öğrendiği derslerden çok etkilendiğini göstermesidir. Rusya'nın, tekrar NKVD kadar zalim bir güvenlik teşkilatı görmesi mümkün değildir, fakat KGB'nin en karanlık günlerine bir geri dönüş de asla olanaksız değildir.

Çevirenin Notları: Yazı aslına sadık kalınarak çevrilmiştir ve yazıda ifade edilenler yazarın görüşlerini yansıtmaktadır.

[status draft]
[nogallery]
[geotag on]
[publicize off|twitter|facebook]
[category istihbarat]
[tags KGB (RUS ESKİ DIŞ İSTİHBARAT SERVİSİ) DOSYASI, KGB, Tarih]